

**Prof. dr Nedžad Bašić, redovni profesor Univerziteta, naučni savjetnik
Evropskog defendologija centra Banja Luka**

ČOVJEK IZMEĐU SLOBODE I STRAHA

Samo jedna fotografija Saugata Thape, sina pokrajinskog ministra Nepala, koja je prikazivala ogromnu hrpu poklon kutija od Louis Vuittona, Guccija, Cartiera i Christiana Louboutina, ukrašenih lampicama i božićnim kuglicama, bila je dovoljna da pokrene lavinu ljutnji i protesta nove Z generacije. Ljut zbog onoga što je vidio i pročitao na internetu, Aditya i njegovi prijatelji pridružili su se hiljadama mladih demonstranata na ulicama glavnog grada Nepala Katmandua. Podstaknut nepravdom, siromaštvom, strahom i šutnjom naroda, inspirisan protestima u Indoneziji, prošlogodišnjom studentskom revolucijom u Bangladešu i protestnim pokretom Aragalaya koji je svrgnuo predsjednika Šri Lanke 2022, bunt generacije Z prisilio je premijera i vladu Bangladeša na ostavke. Bunt mladih prerastao je u opći poziv na oslobođanje od straha i preuzimanje odgovornosti čovjeka. Aditya, kao i mnogi njegovi vršnjaci, vjeruje da je ovo početak ere novostečene moći Z generacije protestanata. Ova pobuna poslala je poruku da ne postoji ništa što generacija studenata i mladih - ne može učiniti. Borba protiv autoritarnih vladara i licemjernih bogova i borba za slobodu pokorenog čovjeka tek počinje. Gdje je uzrok pokornosti i šutnje čovjeka danas?

Na samom početku ovog milenija, neznanje i siromaštvo čovjeka čini najveću imperiju svijeta na čijoj nemoći počiva moć bogatih, korumpiranih i podmitljivih autoritarnih vladara i licemjernih bogova u koje čovjek još uvijek vjeruje. Stisnut između autoritarnosti vladara i licemjernosti boga, kojima bi htio da vjeruje, i svojih nemira i sumnji, u svom siromaštvu i neznanju, koja ga pritiskaju, čovjek se danas nalazi u sablasnoj areni apsurdna, u areni između smisla i besmisla, nade i očajanja, gdje sloboda (pobuna) ostaje njegova vječna opsesija. Kako pokrenuti čovjeka iz te ravnoteže siromaštva i neznanja, i time uskratiti samovolju moćnih i bogatih, ostaje još uvijek pitanje bez odgovora koji je teško naći u zatvorenom krugu između slobode i pobune i straha i odgovornosti čovjeka.

Ni strah ni teška sudbina koja nemilosrdno satire svaku njegovu veselu misao ili nadu, još uvijek ne može unijeti nemir u čovjeka i pokrenuti ga iz njegove labilne životne ravnoteže između pobune i straha. Za njega je i sama pomisao na bunt protiv sopstvene sudbine najveći luksuz koji on sebi ne može dozvoliti. On ne zna uzrok svoga ubogog življenja i propadanja, on ne zna ni ko mu je ni zašto podario takvu sudbinu, on ne zna ni zašto se osjeća nesrećnim i odbačenim, on

ne osjeća ni svoju ograničenost i nesavršenost, on samo zna da lagano umire i u tome nalazi svo svoje zadovoljstvo, mir i spokoj. On nema prezira prema mržnji drugih, nema otpora prema ljudskoj uzaludnosti, gluposti i pohlepi, nema odbojnosti prema besmislenosti zla, podvali, laži, licemjerstvu i dvoličnosti, nema ni snage ni volje da bi svoju sudbinu promijenio. Na mrklom porubu svoga života, koji je već uveliko zahvatila podmukla gangrena, njegova iluzija života se polako pretvara u njegov košmarni san koji nikako da se pretvori u plamen otpora protiv zločina, gladi, neimaštine, kriminala, nepotizma, korupcije i apsurd. Suočen sa svojom unutarnjom nedokučivom depresijom i vanjskim pritiskom promjena i velikih izazova koje se naziru na horizontima vremena u kojem živi, sabijen je između smisla i besmisla svog života u kojem nema jasnog impulsa niti nagona da se sudbina promijeni, niti osjećanja bola što je to tako, niti razuma da razumije bol drugoga. On je dezterter u samoći koji se pokajnički vraća svom napuštenom licemjernom bogu i autoritarnom vladaru, koji ga sa prezirom odbacuju određujući ga simbolom prokletstva. Na svom pokajničkom putu ka svom bogu i vladaru, s grčem i psovkom u slijepim ustima, on ništa ne pita i ništa ne odgovara. U njegovom životu ostaje samo praznina i žalost, nevidljiv i zarazan strah i šutnja. „Strah likuje i povija ga, gdje god može, kao travku“. Strah koji ga prati pretvara se u njegovu sjenku koju ne može odbaciti, što ga čini najvećim krivcem u „plitkoj činiji“ njegovog života. On je tragično zasjenjen bogatstvom i raskošnošću života svojih gospodara koji ga surovo i licemjerno potkrađaju i otimaju mu i iscjeđuju svaki damar njegovog života. Njihov poziv na poslušnost nudi mu oslobađanje od odgovornosti i davanje tankih skoro nevidljivih privilegija, dok poziv na pobunu nosi tešku egzistencijalnu tjeskobu i veliki rizik za njega. Deformisan siromaštvom i nesrećom u kojoj živi on ne razaznaje nevinost od krivice, mržnju od strasti, niti košmar od opsesije. U stanju strahu i nemoći on je sklon da se povlači iz javnog prostora što ga ostavlja bez odgovornosti i integriteta sa čime se kruni njegova moć pobune, što poslušnost prema licemjernom bogu i autoritarnom vladaru čini sve izvjesnijom. Gubljenje odgovornosti i integriteta čini njegov moral i suviše fluidnim i nemoćnom da se odupre pozivu na poslušnost. Bez mašte i svijesti, tanka i slaba njegova emocionalna reakcija na sve brutalnije izazove učinit će njegov otpor (pobunu) prema demagoškom zavođenju neautentičnim. Te zamagljene i pokidane veze između slobode (pobune) i straha (odgovornosti) čine ga dezorijentiranim i nemoćnim da sagleda svrhu sopstvene angažiranosti protiv destruktivnosti svijeta u kojem živi. U toj praznini on više nije sposoban da spozna autentičnu povezanost podmitljivosti autoritarnog vladara i nemoralnosti licemjernog boga

sa nasiljem i razaranjem svega onog što bi njegov život moglo učiniti smislenim. Ta duboka i tamna praznina između pobune (slobode) i straha (odgovornosti) koja se ispriječila ispred njega učinit će ga sve sklonijim da prihvati bjekstvo od slobode i odgovornosti, što poslušnost i odanost vladaru i bogu čini smislom njegovog življenja. Odbacivanjem slobode (pobune) prestaju sve njegove noćne more. Prestaje osjećanje njegove odgovornosti, krivnje, straha i stida pred samim sobom i pred drugima. Za njega masovna izgladnjivanja djece do smrti, brutalno ubijanje starih i nemoćnih, razaranje bolnica i škola, zatiranje čitavih naroda, stvaranje zatvoreničkih vojnih falangi za izvršenje najbrutalnijih zločina, postaje neka vrsta smislenog sagledavanja neminovnost života takav kakav je, u kojem pobuna i sloboda nisu više stvarnost, niti svrha sami sebi. U svojoj izopćenosti on traga za arhajskim davno izgubljenim svijetom u kojem vladar i crkva neprikosnoveno vladaju njegovim životom. U tom svom skliznuću i sunovratu on ostaje na tragičnoj strani nevidljive linije koja od pamtivijeka dijeli svijet samo na one koji su nadzirani i prezreni i na one koji stražare i nadziru, robove i gospodare, na ubogu sirotinju i pokvarenjake. I tako završava u nekoj plitkoj baruštini i prljavoj močvari koja ga čini i srećnim i smješnim. A treba mu tako malo da dosegne Hamletovske sumnje, da osjeti gorčinu Faustovih razočarenja, da shvati smisao Kafkinog i Kamijevog apsurd, da bi napokon dosegao smisao Hajdegerovog i Sartrovog straha i bunta koji pokreće u nemir i borbu čovjeka za njegovu slobodu. Potraga za tim Hamletovim sumnjama, Faustovim razočarenjima, Kafkinim i Kamijevim apsurdima, Hajdegerovim i Sartrovim strahom i buntom, čini novu dionicu puta koju čovjek mora proći da bi došao na nove destinacije života koji se naziru iza tamnog zastora današnjeg svijeta.